

A Nemzeti Pedagógus Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tagozatának véleménye a magyar érettségi részletes követelményei és a vizsgaleírás változásairól

1. Általános megjegyzések

A magyar nyelv és irodalom érettségi változásai várhatóan megosztják a magyartanárok közösségét, hiszen annyira átideologizált ennek a tárgynak a megítélése, hogy szükségszerűen keletkeznek nézetkülönbségek, illetve a gondolkodásunk keretei néha eltérnek. Az NPK magyar tagozati vezetése törekszik ezt a mércét figyelembe venni, s a tagság széleskörű tudására alapozva alkotni meg véleményét.

Megszűnik a közép- és emelt szint közötti markáns különbség, a középszint a feladattípusok változásával ismeretközpontúbbá válik, ami jelentősen megosztja a tantárgyat tanító kollégákat. Ennek oka lehet, hogy kevés információhoz jutottunk, hiszen a tervezet a tantárgy tárgyi elemeit kívánja erősíteni, ugyanakkor adós marad azzal, hogy ezt a célt hogyan, milyen módszertani-kulturális és egyéb megfontolások mentén kívánja megvalósítani. Arra sem ad választ, hogyan ösztönözne az olvasás támogatására, a kompetenciák fejlesztésére. A magyar emelt szinten 2005 óta nagyon népszerűtlen tantárgy, kevesen választják, mert a követelményrendszer nehezen átlátható, nehéz felkészülni rá. Ha a középszint az emelt szinthez közelít, ez tovább növelheti az elidegenítő hatást.

2. Témakörök

A korábbi vizsgaleíráshoz hasonlóan nem világos, hogy a vizsgakövetelmények tematikája a teljes vizsgára vagy csak a szóbelire vonatkozik. - Ha a teljes vizsgára vonatkozik, akkor nem értelmezhetőek benne a választhatóságok. - Ha csak a szóbelire, akkor az írásbelinek nincs követelményjegyzéke. A vizsgakövetelmények témakörei mindig is a szóbeli témaköreivel függtek össze, így azonban az írásbeli lényegében követelményleírás nélkül maradt. Középszinten a vizsga eddigi jellegénél fogva ez kevésbé okozott problémát, emelt szinten annál inkább. A középszintre tervezett tárgyi ismeretek (irodalmi feladatlap) miatt a tárgyi ismeretek körülhatárolatlansága sok probléma forrása lesz, ha ezt nem dolgozzák ki rendesen. Régóta égető, nagyon fontos feladat a követelményeket (tárgyi, kompetencia, stb. elemeit) rendbe tenni.

3. A változások támogatottsága / elutasítása, illetve azok indoklásai:

Magyar nyelvi rész vizsgakövetelményei

- A digitális kommunikáció önálló megjelenése jó irány, ezt egyöntetűn támogatta a tagság.
- Néhány helyen világosabb, átláthatóbb lett az emelt és a középszint elkülönítése (pl. szóképek).

- A Nyelvtörténet témakörén belül középszinten a nyelvrokonság hipotézisei érettségi tétel, emelt szinten pedig az utóbbi évtizedek nyelvrokonság-elméletei, a származási modellek felülvizsgálata, a régészeti és genetikai adatok értelmező bemutatása szerepel.

A tagozaton belül ez a kérdés rendkívüli mértékben megosztó volt pro és kontra, feltehetőleg vihart kelt a teljes magyartanári társadalomban is. A tárgykör tételcímei nem pontosak, és ez így sok találgatásra ad lehetőséget. A célszerű gondolkodási keret ebben a témában a nyelvrokonság tudományos és tudománytalan megközelítése. A magyarságot ért sokféle kulturális hatás a művelődéstörténet része, ami kis részben nyelvtörténet, és nagyjából a történelem életmód-történeti témáihoz tartozik. A nyelvrokonság kutatásához sokirányú speciális felkészültség szükséges, e kérdések megítéléséhez a tanárok többsége is laikusnak számít.

- A tagozat tagsága a helyesírási ismeretkör/tétel kimaradását a közép- és emelt szinten is nagy problémának látja. A helyesírás értelemtükröző és jelentést megkülönböztető a digitális világban is, tanulása, karbantartása életre szóló feladat, amit nagyon káros abbahagyni.

Irodalom vizsgakövetelményei

- Továbbra is maradt a szerzőközpontú tételkijelölés; ha már változtatunk, helyes lett volna motivikus, műfaji, tematikus, egyéb szempontok választását is lehetővé tenni. Ahol pedig egyéb szempont (pl. a reformáció korának irodalma) belép, ott a vizsgaleírás lényegében nem reagál arra, hogy a választható szerzők mellett megjelentek korszakok és művek tematikus csoportjai is.

- A kötelező szerzők számát a tervezet 6-ról 10-re emelte, ezt a tagozat tagsága nem támogatja. A 10 szerzőt nem tartjuk egyenrangúnak. Helyesebb volna, ha mélyebben átgondolt szempontrendszer alapján nagyobb lehetősége volna a tanárnak a választásra. Nem szerencsés, ha szűkül a tételválasztás lehetősége, mert így nem lehet az osztály arculatához igazítani a választást. Javaslatunk szerint az új szerzőket a kötelezően választható kategóriába kellene tenni.

- Az „Életművek a magyar irodalomból” cím azt sugallja, hogy ezen szerzők egész életművét ismernie kell egy középszinten érettségiző diáknak. A követelményekben azonban már csak a főbb művek ismeretét írja elő, ami így elfogadható.

- A tagság tanárai aggasztónak értékelték a régi magyar irodalom külön tételként való megjelenését. A régi korok irodalma egyre nehezebb az online világban szocializálódó tanulóknak, erre több időre (órára) lenne szükség.

Az írásbeli vizsgáról

- A szövegértési feladat bázisszövegének terjedelme 700-1000 szóról 700-850 szóra csökkenését támogatja a tagság, ahogy a szövegértési feladatsor nyelvi feladatait is.

- Középszinten kiveszi a tervezet a gyakorlati írásbeliség / érvelés feladattípust, s a helyébe a teljesen meghatározatlan „irodalmi feladatlap” feladattípust állítja. Erről nem tudunk részleteket, viszont így kevesebb szövegalkotási feladat lesz. A tagság aggodalommal tekint a feladattípusra, mert keveset tudunk róla. Szükség lenne minél előbb néhány mintafeladatsorra.

Problémás lehet ez a feladatlap, ha nem tudjuk, mennyire tartalmaz kreatív és gondolkodásra ösztönző feladatokat, és mennyire épít a részletes tananyagismeretre!

-A gyakorlati írásbeliség kikerülését a feladatok közül egyöntetűen sajnálja a tagság. Bár a szóbeli vizsgán a tanár választása szerint szövegelemzési feladatként előfordulhat egy-egy gyakorlati szövegfajta, mégis fontosnak tartjuk egy ilyen mindennapi életre nevelő feladat megjelenését az érettségi feladatok között.

- Ezen kívül középszinten megjelenik a „témakifejtő esszé”, mint a szövegalkotásnál választható feladattípus. Erről sem tudunk semmi közelebbit, ez is további magyarázatra szorul. Azt mindannyian tapasztaltuk, hogy a szövegalkotási feladatok közül az elmúlt években nagyon kis százalékban választották a tanulók az összehasonlító elemzést, és gyengébb gimnáziumok és szakgimnáziumok tanulói számára ez még nagyobb kihívás volt, de a bevezetendő feladattípusnál nem látjuk a szövegközpontúságát.

E két jelentős változtatásról a részletek ismerete nélkül nehéz véleményt mondani. Sajnáljuk, hogy ezekről nem ad meg részleteket a tervezet.

- Mindkét szinten növekszik a műértelmező esszé minimális terjedelme, 400 szóról 600 szóra. Ez a követelmény emelt szinten reális és teljesíthető, középszinten viszont nem tudjuk, az elvárást megelőzte-e statisztikai elemzés, hogy a vizsgázók hány százaléka nem felelne meg a minimális terjedelmi előírásnak. Középszinten elvárt minimális terjedelemként 500 szót javasunk. A terjedelem nem feltétlenül jelent garanciát a tartalmi minőségre, mert a mi tárgyunkból kevés szóval is lehet sokat mondani, illetve a terjengősség is lehet hiba, ráadásul a feladatra szánt idő nem változik.

- Emelt szinten növekedett a műértelmező feladat pontértéke. Ez helyes változtatás, mert így a középszinten írandó, hasonló terjedelmű esszével megegyező pontszámot kap a vizsgázó, korábban ez különbözött (középszinten 40, emelt szinten 30 pontot ért).

- Mindkét szinten a korábbihoz hasonlóan a helyesírás és a külalak értékelése pontveszteséggént jelenik meg, nem pedig a jó teljesítmény díjazásaként. Megítélésünk szerint mindkét megoldás mellett szólhatnak érvek.

Reméljük, hogy jobbitó szándékú véleményünk, javaslataink és kérdéseink meghallgatása találnak, hiszen közös érdekünk, hogy gondolkodó és művelt fiatalok kerüljenek az egyetemekre vagy a munka világába!